

א לימן מלאכי, רכזת נוי של הקיבוץ

ב מימין למטה: בית בבניה בתוך חורשת האלונים

היסטוריה

הקיבוץ הוקם בשנת 1980 כהיאחזות נח"ל, כחלק מתוכנית המצפים בגליל (-1979-1980, ממשלת בגין). בשנת 1986 היישוב אוזרח והפך לקיבוץ. צבעון הינו קיבוץ מתחדש, הקהילה פועלת למימוש עקרונות חברתיים של ערבות הדדית, חיי קהילה ותרבות מקומיים ויוזמות שיתופיות. היישוב צבעון מורכב משתי 'ישויות' נפרדות: האחת של הקיבוץ עצמו - האגודה השיתופית; והשנייה של האגודה הקהילתית - הכוללת גם את שכונת הרחבה. בכתבה זו אתייחס לקיבוץ בלבד.

הצומח

הקיבוץ נמצא בליבו של חורש טבעי שבו אלונים תבור, עצי אלה, אשחר, ער אציל, שיחי אחירותם, לוטם, קידה שעירה, סירה קוצנית, חוטמיות ועוד. בעת פיתוח תשתיות ובניית מבנים ושבילים, פרטיים וציבוריים כאחד, הפגיעה בצומח הקיים הינה מתחשבת ומינימלית. שתילות חדשות מתבצעות כל הזמן, ומתבצעת גם זריעה של צמחי מורשת שנאספו מכפרי האזור לאורך השנים האחרונות או צמחי בר שזרעיהם נאספו בשטח על ידי עמית השתלן. שטחי הזריעה מושקים בהצפה וההשקיה מופסקת לאחר שלוש שנים, כשהצמחים מתבססים. ניתן לראות צמחי תועלת רבים השתולים לצד צמחי הבר: שקדים, זיתים, אגוזי מלך, חרובים, רימונים, תאנים, הדורים שונים, גפן, פטל, שסק, אגס ועוד. בלב השטחים הציבוריים נמצא גן ירק אורגני המספק את רוב תצרוכת הירקות של החברים, אשר עובדים ומתפעלים אותו כחלק מהעבודות המשותפות.

היסודות

קיבוץ צבעון עומד על שלושה יסודות: **אקולוגיה, חינוך וקהילה**. שלושת היסודות הללו שזורים וקשורים זה בזה וביחד יוצרים את המקום ומתווים את דרכו הנוכחית והעתידית.

חיים בתוך יער

כתבה וצילמה מורן גבעון*

א מעבר ראשי בקיבוץ חוצה את גן הירק ואת היער

קיבוץ צבעון שבגליל העליון ממוקם בתוך יער אלונים טבעי, ובתהליך הקמתו שמרו על הטבע ככל האפשר, תוך פגיעה מינימלית בצומח. הגינון בו מנסה להשתלב בנוף המקומי וביצירתו ובתחזוקתו לוקחים חלק כל התושבים

בכתבה זו, שהינה השנייה בסדרה של שלוש כתבות על גן הנוי הקיבוצי, בחרתי לאחר שוטטות וחיפושים רבים לכתוב על קיבוץ צבעון. מבלי שהכרתי אותו ומבלי ששמעתי עליו מילה או סיפור, מהרגע הראשון שהגעתי למקום הרגשתי שיש כאן משהו אחר.

גיאוגרפיה

קיבוץ צבעון ממוקם בתוך יער אלונים טבעי על הר קלען, בגובה של 780 מטר. הוא שוכן על כביש 89, קילומטר אחד מזרחית לצומת סאסא, בסמוך לגבול בין ישראל ללבנון. הקיבוץ נתחם על ידי גן לאומי ברעם בצפון, נחל דישון במערב, נחל צבעון במזרח ושמורת הר מירון בדרום, ונקרא על שם נחל צבעון הסמוך.

א צומח ודומם בפינה בגינה פרטית

צבעון הינו קיבוץ מתחדש, הקהילה פועלת למימוש עקרונות חברתיים של ערבות הדדית, חיי קהילה ותרבות מקומיים ויזמות שיתופיות

ענף הגינון

התקציב השנתי המתקבל מהמועצה האזורית עבור הגינון הינו 30,000 שקלים בלבד(!), תקציב זעום המופנה כולו לגינון השטחים הציבוריים המועטים של היישוב, ומחייב תוספת של ימי עבודה של חברי הקיבוץ. אופיר, הגנן היישובי (מתגורר בהרחבה), מכסח את הדשא, מגנן את הצמחים לאורך השבילים הראשיים, מטפל בעשבייה ההולכת ופוחתת באמצעות חרמושים בעיקר באביב (גדילנים, חובזות, חרדלים) ובסתיו (טיין דביק). במקביל ובנוסף, בכל שבוע במסגרת "יום ב", שני חברי קיבוץ עובדים יום שלם בענף הגינון כאשר אחד מהם הינו איש מקצוע ותיק ומנוסה והשני אינו מהתחום אך נמצא בתהליך של למידה ומתחלף מדי פעם. בתקופות עמוסות יותר של חירמושים או שתילות יש תגבור ותוספת של עוד חברי קיבוץ ליום זה.

צוות הנוי כולו הוא מתושבי צבעון. **לימן מלאכי** - רכזת הנוי מטעם קבוצת העבודה של "יום ב". עוסקת בחינוך, ומרכזת את הנוי מתוך עניין וקשר לתחום. מתגוררת בקיבוץ; **אלעד מנור כהן** - הנדסאי אדריכלות נוף, יערן עירוני, מומחה עצים מטעם משרד החקלאות, גוזם מומחה. מתגורר בקיבוץ; **אופיר אנגלברג** - גנן היישוב מטעם המועצה, מתגורר בהרחבה; **עמית פומפן** - עוסק בחקלאות אקולוגית ובמחקר עצמאי של מסורת בוסתנאות הבעל הים תיכונית. מתגורר בקיבוץ.

ו הילדים משתתפים בבניה במסגרת פעילות ב"יום ב"

ו המבנה המרכזי של הקיבוץ ומקום ההתכנסות

א גני שעשועים בצל חורש טיבני

אקולוגיה - השאיפה היא להשתלב בתוך יער האלוניים שבתוכו הוקם הקיבוץ, ולהימנע מפגיעה בסביבה עד כמה שניתן. הקיבוץ מקיים ומעודד מגוון פעילויות התומכות באורח חיים אקולוגי:

- עידוד יצרנות מקומית - גן ירק, מבשלת בירה, דיר קטן, כרם, לול חופש. הקיבוץ מקצה משאבים כגון שטח אדמה, מבנים, מים, חשמל ועוד לטובת אותן יוזמות שיתופיות ופרטיות.
- פרנסה מקומית - הקיבוץ, כמטרה, מעודד יצירת מקורות פרנסה מקומיים לשמירת קשרים יומיומיים עם המשפחה והקהילה ולהפחתת השימוש ברכב ובדלק.
- שיקום נופי - קהילת צבעון פועלת לשיקום החורש המקומי וטיפוח בוסתני בעל לצריכה מקומית בשטחים המופרים ביישוב.

חינוך - עם דגש על שהות רבה בחוץ, בטבע. בקיבוץ עצמו יש פעוטון לגילאי שנה וחצי עד שלוש, גן ילדים לגילאי שלוש עד שש, לגילאים הגדולים יותר הוקם ב"ס יער ביישוב הסמוך בר יוחאי. יש גם מעגלי ילדים - פעילות אחר הצהריים לילדים ולנוער בהם מתקיים מפגש עם הטבע והקהילה.

קהילה - בעינינו זו ה'רגל' המשמעותית ביותר שהופכת את קיבוץ צבעון למה שהוא. כאן נמצאת המהות של המקום, ממנה נובעים ואליה מתחברים החינוך והתפיסה האקולוגית. הקהילתיות מתבטאת כיום במגוון רחב של פעילויות קהילתיות, שחלקן קשורות גם בענף הגינון. יום אחד בשבוע ("יום ב"), החברים בקבוצה עובדים יום מלא בקיבוץ, בהתאם לצרכים המשתנים, כולל בגינון. יש ימי **קהילה** בהם כל חברי הקיבוץ מתכנסים לעשייה ולבנייה משותפת של פרויקטים קהילתיים וטיפוח המקום בו הם גרים. ומדי כמה חודשים מתקיים **יום אהבה לצבעון** שבו מטפלים בפרויקט או באזור מסוים, מבצעים ניקיון של הרחובות והשטחים מפסולת ומזבל ועוד, לפי החלטת הוועדה המשותפת לקיבוץ ולהרחבה.

ו פיתוח חדש שנעשה בשיתוף עם המועצה

ו שכונת הבימבות הותיקה

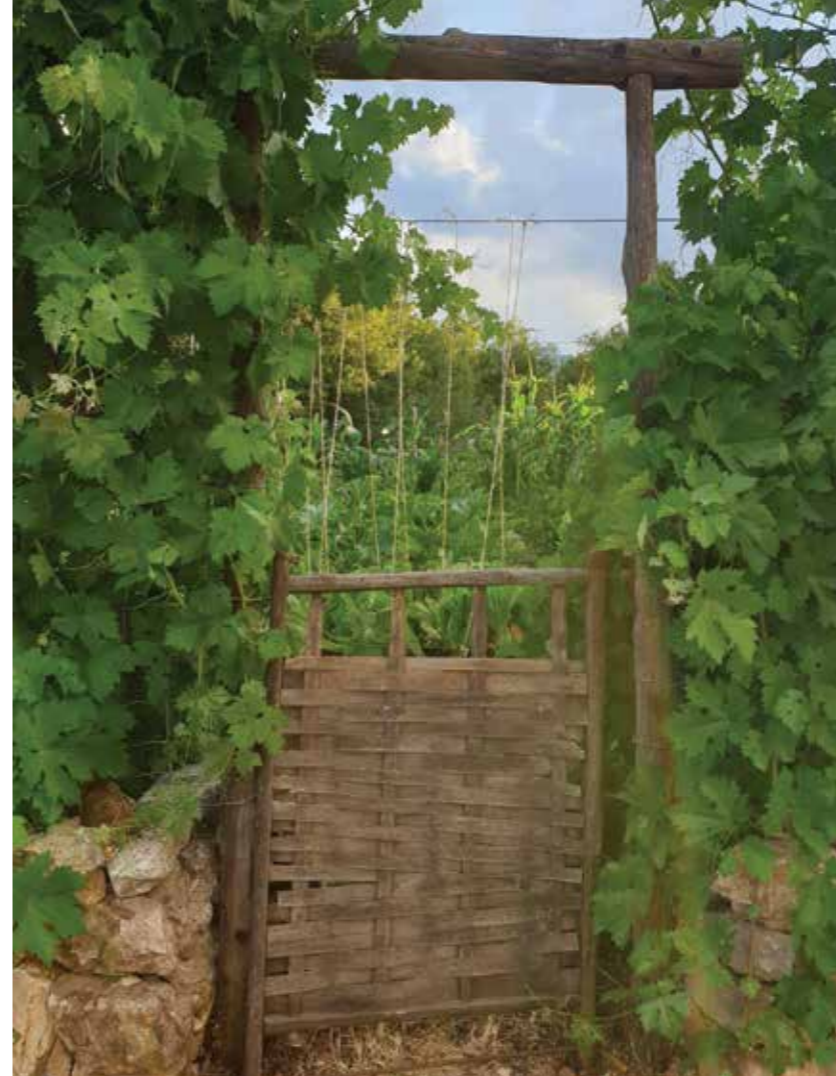
טרסה שילד בן 13 בנה וגין

הגינן הפרטי מול הציבורי

צוות הנוי מעודד את החברים לטפל בשטחים הקרובים אליהם, גם אם הם אינם בתוך החצר הפרטית. הגבול בין הפרטי לציבורי הינו מטושטש ואינו ברור לגמרי. ב'שכונת הבימבות', שבה מתגוררים החברים באופן זמני עד להשלמת בניית בתי הקבע (מס' שנים לא קטן), הבתים צמודים זה לזה וקרובים ואין הפרדה ברורה בין השטחים. יש מקום רב ליוזמות של תושבים כגון גינת ירק קטנה שמטפח אותה נער בן 13 מהיישוב ועוד.

סיכום והרהורים...

יש בקיבוץ צבעון משהו אחר, שונה. אידיאולוגיה שהיא דרך חיים הרואה את הסביבה ומכירה בה כבעלת ערך, כמקום שיש לכבד אותו, לטפל בו. כבוד לטבע, לעצים, לצמחים, לאדמה, לאדם. הקיבוץ הולך ונבנה בתוך היער. אין את הלוק 'הקלאסי' של דשאים אינסופיים, מבני ציבור גדולים ומרשימים של אדריכלים ידועי שם מהמאה הקודמת אלא עבודת כפיים, משותפת, איטית. ניסיון ללכת קצת אחרת בדרך חדשה-ישנה. לחיות את רעיון הקיבוץ, האחוה, יצירת 'משפחה' חדשה, פרשנות עכשווית לרעיון הקיבוץ. נראה שיש עוד אפשרויות כשאחת מהן היא לחיות את החיים בתוך קהילה עם מרחב משותף ומרחב פרטי ברורים. לטפל בטבע הקרוב אלינו, בגינה שלנו, בקהילה שלנו, במשפחה שלנו, בעצמנו. בדרך קצת אחרת. ❖

פישפש הכניסה לגן הירק מחומרים טבעיים

קיבוץ צבעון עומד על שלושה יסודות: אקולוגיה, חינוך וקהילה. שלושת היסודות הללו שזורים וקשורים זה בזה וביחד יוצרים את המקום ומתווים את דרכו הנוכחית והעתידית

תחנת ההסעות בכניסה ליישוב, בניה עצמית בבוקר, גג ירוק

גינת הירק של הישוב

עקרונות הגינן

שימוש בצמחים חסכניים ושימושיים כמו צמחי בר מקומיים וצמחי בוסתן, שתילת צמחים בגודל קטן עם מרווחי שתילה גדולים יחסית המאפשרים לצמחים מרחב להתפתחות ולצמחי החורף לגדול ביניהם - סחלבים, כלניות, פרגים ועוד. ניקוי קיסוסית מהעצים פעמיים בשנה, זריעת ושתילת עצים חדשים, פתיחת נוף, גיזומים, כיסוח של המדשאות המועטות, טיפול מקצועי בעצים בוגרים. ללא שימוש בחומרי הדברה ובמגזמות מוטוריות.

במסגרת הגינן בקיבוץ שמים דגש רב על נוי בר-קיימא שמבוסס על השתלבות עם הקיים ושימוש בזני מורשת וזנים מן הבר, מקומיים, מותאמים, ותיקים וחסכניים במים. מערכת ההשקיה ממוחשבת וקיימת מספר שנים, בהתאם לצורך מוסיפים צנרת וקווי השקיה.

חומרים - בשטחים הציבוריים וכן בחלק מבתי החברים השימוש הוא בחומרים טבעיים, פשוטים, הקיימים ברובם בשטח או בחומרים ממוחזרים. משתמשים באבנים מקומיות, ברסק עץ, בקורות עץ, בוך, ברזל, במבוק וקש איתם בונים מבנים ואת הטרסות, שבילי אדמה תחומים באבנים, פינות ישיבה ועוד. כחלק מהבינוי החדש של המועצה נסללו דרכי אספלט ורוצפו שבילים ומדרגות באבן משתלבת צהובה.

אדמה - אדמת הר פורייה, כאשר במורדות הדרומיים והנמוכים יותר יש שכבת קרקע עמוקה יחסית ואילו בצד הצפוני ובאזורים ההרריים יותר, שכבת האדמה דקה עם "כיסים" פזורים עמוקים יותר. נחצבים בסלע ונחפרים באדמה בורות שתילה רחבים ועמוקים של כמטר מעוקב כ"א, אותם ממלאים באדמה המקומית מעורבת בכ-20% קומפוסט. ההשקיה היא השקיית עומק, כאשר לאחר שלוש שנים ניתן להפסיק אותה לגמרי.

* מורן גבעון תכנון, ליווי וייעוץ נופי למוסדות וקיבוצים morangivon@gmail.com, www.facebook.com/moran.givon